

Koncertekről

Budapesti Dohnányi Zenekar – 2017. január 8.

MŰPA – Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Miként az életben az (évente visszatérő) ünnepek, úgy a kulturális életben, nevezetesen a zenei életben az évenként megrendezett, azonos típusú hangversenyek játszanak sajátos formai, tagoló szerepet. Egy-egy jólsikerült est arra inspirálja a hallgatót, hogy a következő évben annak utódát válassza a bármennyire is gazdag kínálatból. Máskor a későbbi program lehetőséget kínál „javításra”, azaz, a korábbi, kevésbé sikerültnek a „törlésére”.

Hollerung Gábornak nem kellene hangzatos szlogenek, hogy felkeltse szép számú érdeklődő hallgatóságának figyelmét. Elve sejtethjük, hogy lesznek „meglepetések”, de legalábbis érdekességek a műsorban. „Újévi koncert” – elég ennyi információ, s máris teltházas közönség várja a programot a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. (Akkor is, ha a BDZ még egy újévi koncertet hirdet, 20-ra, José Carreras búcsúkoncert-sorozata keretében, a Papp László Budapest Sportaréna.)

Január 8-án színes estélyi ruhákban pompáztak a BDZ hölgytagjai, a látvánnyal is sejtette, hogy oldottabb program várható. Hollerung Gábor „Ellentétek, küzdelmek, párbajok, extrémítások” ígéretével harangozta be a műsort, amely valóban kiteljesítette ezt a tematikát. Pontosabban, a zenei anyag összeállítása után, annak jellegzetességeiből állt össze a kissé furcsa tartalmi beharangozó.

Szerencsére nem volt idő elmélkedni ezen, mert sorjázta a zenék, többé és kevésbé ismertek. A zenei különlegességekről többnyire a szólista-szerephez jutott zenekari játékosok gondoskodtak, így az ütősök Händel Vízi zenéjének két tételével, amelyek ezúttal valóban „vízi” zenék voltak. A Hornpipe-ban ujjal simogatott vízespoharakon szólalt meg a dallam, a Bourrée-nál pedig verővel csendítették meg az üvegpotharokat. Hangszín-élmény volt, a javából! Megunthatatlan extrémításnak tűnik a magas-mély ellentét, kiváltképp, ha egymás tőszomszédságába kerül. Piccolóverseny ritkán hallani, és nagy élmény látványként is követni a harsonás villámgyors mozdula-

it, ha virtuóz szólamot játszik. Ez utóbbinál vendégművészként Kiss Zoltán működött közre – a szólistaként remeklő zenekari játékosok nevét nem minden alkalommal lehetett egyszeri hallás alapján megjegyezni. E sorok írója is abban reménykedett, hogy a hangverseny végén, amikor elhagyjuk a hangversenytermet, utólag megkapjuk a műsorban meglepetés-koncert programját – más zenekarnál korábban volt már ilyenre példa. Ez a gesztus azonban, sajnos, ezúttal elmaradt. Maradt tehát leginkább az élmény, konkrétan felidézhetőként pedig az egyébként is ismertebb nevek, műsorszámok.

Hollerung Gábor szívesen hív énekes vendégművészeket, minden bizonnyal örömet okozva azoknak a hallgatóknak, akik leginkább zenekari estekre járnak. Talán az a mögöttes szándék is munkál, hogy felébressze (illetve, erősítse) a vokális műfajok iránti érdeklődést. Cser Krisztián mindig lelkes fogadtatásra talál – Ozminként csak úgy, mint Don Giovanniként, amikor Szakács Ildikó Zerlináját szándékozik elcsábítani. A Mozart-örökzöldök szomszédságában viszont kevésbé hatásosnak tűnt Rossini Macska-duettje, pedig a két macska, Kertesi Ingrid és Szakács Ildikó a látvánnyal (és gombolyagos játékkal) is igyekezett élményszerűbbé tenni a hatásos betétszámot. Ugyanők kaptak lehetőséget, hogy Mozart Színigazgatójának tercettjében vetélkedjenek a címszereplőt alakító Kálmán László szereposztó kegyéért. Hatásosabb volt Donizetti Szerelmi bájital című vígoperájának jelenete, ahol Szakács Ildikó partnereként Kálmán Péter varázsolt színpadot a pódiumra, fergeteges humorú alakításával.

Inkább extrémítás, mint zenei érdekességet jelentett az elektromos hegedű és gordonka, aki ilyen nem látott még, rácsodálkozhatott, a többiek pedig elgondolkodhattak azon, hogy mennyire más hatású a tempó és a sebesség...

Amennyiben elsődlegesen bónusz-ajándékként kerülnek a BDZ újévi koncertjébe közreműködők, fontosnak tartom nyomatékosítani: a legnagyobb zenei élményeket ezúttal is a kidolgozott előadásban felcsendülő zenekari műveknek köszönhetjük. Respighi Varázsboltjának öt tetele korántsem csak csemege volt, hasonlóképp Johann Strauss Quadrille-jához.

A zarzuela immár ízelítő lehetett a következő újévi programjuktól, s természetesen nem maradhattak el a hatásos ráadásszámok sem.

Ami az idei újévi koncert speciális ajándéka volt, az Hollerung Gábor műsorvezetése. Taníthatatlan az a charme, amellyel valóban lényeges tudnivalókat közöl, észrevétlenül tanítva, értővé nevelve közönségét. Érdemes lenne erre megannyi szakmabelinek felfigyelni!

Az egész évadban sok fellépést vállaló zenekar, amely rendszeresen játszik komoly erőpróbát jelentő programokat is, ezúttal oldottan muzsikált, abban a biztos tudatban, hogy ezúttal korántsem a perfekció a tét. Tehát, ha valami nem sikerül tökéletesen, azt ügyis jótékonyan korrigálja a zenei folyamatok során a hallás. Ily módon gyakrabban jutott kifejezésre a játék-öröm, s ettől még hangulatosabb lett az est.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2017. január 25.

MŰPA – Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Pécsett, Budapesten és Miskolcon, három egymás után következő estén hallhatta a közönség Stravinsky I. és II. szvitjét, Alexandra Soumm szólójával Mendelssohn e-moll és Mozart A-dúr (K. 219) hegedűversenyét, valamint a Mozart Haffner-szimfóniáját, Kovács János vezényletével.

A Stravinsky-darabokat (miként a műsorismertetőn is szerepel) kis zenekarra szánta a szerző, ezúttal 10-8-6-6-4 játékosból álló vonóskar közreműködésével csendültek fel. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem közönsége komolyan fogadta e szellemes-frappáns karakterű teteleket – vélhetőleg a zenekarnak is része volt ebben. Kifogástalanul játszottak, csak épp már-már közhelyszerűen ismertnek tartva a teteleket, tehát anélkül a többlet nélkül, amely a hangzó kottaképet közvetlen élménnyé tudja tenni a hallgatóság számára.

Alexandra Soumm (aki felolvasott magyar szöveggel lepte meg a közönséget) elmondta, hogy először három éve járt hazánkban, Kocsis Zoltán meghívására. Számíthatott tehát arra, hogy visszatérő közönség hallja,

ha úgy tetszik, ismerősöknek játszik. Az egykori csodagyerek, aki kétségkívül fantasztikusan tud hegedülni, előadóművészként mindmáig nem nőtt fel. Ami gyereknél-fiatalnál imponáló, hogy otthonos, sőt, magabiztos a színpadon, később nem jelent külön többlet-értéket. Azt várnánk, a sikerélmények hatására a játékörmhöz a közlésvágy, a szépség megosztásának a szándéka társul. Ehelyett azzal kellett szembe-sülnünk, hogy a gyakran pódiumra lépő művész a közismertnek tekinthető (gyakran játszott, s vélhetőleg általa is régen repertoáron tartott) darabokhoz is kiteszi a kottát. Amitől persze senki nem gondolhatja, hogy ne tudná fejből a darabokat, viszont beszédes bizonyítéka annak a rendszeres fellépésekkel velejáró mellékhatásnak, hogy egy-egy műsorra készülve előtte nincs lehetősége „megállítani az időt”, hogy teljes valójával (értelmileg-érzelmileg) az adott művekre tudjon koncentrálni. Kérlelhetetlenül ketyeg az óra, a figyelem pauszpapírján át-ütnek a következő dátumok és programok, tehát a művész, az adott kompozíciók interpretátoraként korántsem teljes értékűen van jelen. Pontosabban, szükség van a kotta segítő látványára! Hasonló kényszeres jelen-ség tűnt fel abban is, hogy a szólista – legfel-tűnőbben a Mozart-versenymű kezdetén – pótcselekvéses gesztusokkal és mozgásokkal igyekszik „rákoncentrálni” a műre. Mert ugyan mi mással magyarázható, hogy kvázi „szemmel tartotta” a dallamokat megszólaltató játékosokat, fej- és karmozgással mintegy inspirálva őket, jóllehet erre több-rendbelileg nem volt szükség.

Kovács János a tőle évtizedek óta megszokott kidolgozottsággal figyelni mindenkori együttesét, felelősségteljesen a mű formája és a hangszerelemből következő dinamikai arányok iránt. „Besegítésre” tehát korántsem volt szükség, a szólistát pótcselekvése viszont hozzásegíthette, hogy beleélje magát a kompozíciókba.

A hangzásra nem lehet panaszunk, legfeljebb a futamok belülről fakadó, gyöngyöző örömet hiányolhattuk – mert a koncertlátogató már csak olyan, hogy nem újrhallani akarja a műveket, hanem ismételten átélni. Mindezek fényében a legnagyobb élményt a Haffner-szimfónia jelentette. Az arányos hangzásvilág elhithető erejű volt – aligha kérhetné számon bárki is a historikus előadások által feltárt „másfajta” relációkat. A megváltozott körülmények közé, a nagy terembe méltán került harsányabb muzsika. Igaz, ettől Mozart kicsit eltávolodott – a meghittség, a közvetlen hozzáfordulás

gesztusa ebben a léptékben kevésbé juthat érvényre. Ami egyedül hiányzott – de ebben vélhetőleg megannyi más tényezőnek is szerepe lehetett – annak a belső ragyogásnak, felfénylő mosolynak a hiánya, amelyet Mozart zenéje különleges alkalmakkor képes elővarázsolni mindenkiből, előadóból és hallgatóból egyaránt.

(Fittler Katalin)

Győri Filharmonikus Zenekar – 2017. január 22.

Brahms-maraton, Müpa, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Müpa és a Budapesti Fesztiválzenekar immár hagyományosnak tekinthető zeneszerző-maratonja először 2008-ban invitálta a közönséget egy teljes napi együttlétre egy nagy zeneszerzővel. Ez a komponista akkor az egyik legnépszerűbb romantikus, Csajkovszkij volt – elmondhatjuk tehát, hogy az első maraton szerkesztői „biztosra mentek”, kiválasztván az egyik legvonzóbb közönség-kedvencet. Pjotr Iljicsot a későbbi években Dvořák, Beethoven, Schubert, Mozart, Bartók, Bach és Stravinsky követte, majd 2016 januárjában egyszerre két zeneszerzőnek áldozta Fischer Iván a hónap utolsó vasárnapját: a legendás baráti páros, Mendelssohn és Schumann művészete kínálta ez alkalommal a válogatás alapját. 2017-ben – mintha a szerkesztők csak folytatni kívánták volna az előző esztendőben félbehagyott zenetörténeti gondolatot – Schumann felfedezettje és pártfogoltja, Johannes Brahms következett: a zeneszerző-maraton délelőtt fél tizenegyől este tízig tartó eseményfolyama az ő százhuszonkét opus és további jó néhány, opus-szám nélküli alkotást tartalmazó életművéből igyekezett bemutatni tizenegy koncertben minél több fontos és jellemző darabot – többek közt a teljes szimfóniatermést, azaz a négy nagy zenekari kompozíciót.

A négy szimfóniát négy különböző zenekar szólaltatta meg: az elsőt a Concerto Budapest, a másodikat a Győri Filharmonikus Zenekar, a harmadikat a MÁV Szimfonikusok, a negyediket a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. A négy közül egy szimfónia „kiosztásának” biztosan megvolt a maga speciális logikája: a 2. szimfóniát ugyanis annak idején, 1877-ben a magyar származású karmester, korának legnagyobbja, a győri születésű Hans Richter – Richter János – mutatta be. A zenekar ápolja a város nagy fiának emlékét: nemrég, Richter ha-

lálának centenáriumán, 2016. december 5-én önálló hangversenyt rendeztek emlékére, amelyen a két másik, szintén Richter által bemutatott, nagy Brahms-alkotást, a *Tragikus nyitányt* és a 3. szimfóniát szólaltatták meg. (Erről a koncertről is beszámolhattam a Zenekar hasábjain.) Logikus volt tehát, hogy a Brahms-maratonon a Győri Filharmonikusok kapták a 2. szimfónia előadásának lehetőségét – a zenekar művészeti vezetője, Berkes Kálmán vezényletével –, ezzel is emlékeztetve Győr büszkeségére, a szinte minden hangszeren játszó, univerzális muzsikusra; a karmesterre, aki ritka elfogulatlansággal és diplomáciai érzékkel egyszerre tartott fenn gyümölcsöző művészi és harmonikus emberi kapcsolatot a Brahms-kör és a Wagner-tábor tagjaival, s aki nemcsak két Brahms-szimfóniát mutatott be, de az ő betanításában hangzott fel először Bayreuthban, 1876-ban (történetesen éppen az első Brahms-szimfónia ősbemutatójának évében) *A nibelung gyűrűje-tetralógia* is.

A nyitótétel (*Allegro non troppo*) elején a kürt kicsit bizonytalankodott, de megvolt a hiteles tempó, a hiteles hangulat, és ugyanígy megszületett a mű kezdetének dinamikája és atmoszférája is. Lágyan, szelíd hangvétellel muzsikáltak a Győri Filharmonikusok, fogékonyan a zene sajátos kértarcúsága iránt: ez Brahmsnál olykor a nyitótételekben is olyan békét és nyugalmat eredményez, amely más szimfonikus szerzők gyors nyitótételeiben ritkaságnak számít. Aztán persze a tétel belsejébe érve Berkes Kálmán vezényletével is megvalósult az az erősödés és gyorsulás, amelyben már megfeszül a ritmika és intenzív sodrással szólalnak meg a széles ívű vonós dallamok. A tétel centrumában már a nagy hangzás volt jellemző, szenvedélyes előadásmóddal, markáns akcentusokkal és széles gesztusokkal.

Az *Adagio non troppo* második tételt átszellemült hangon indította Berkes Kálmán. A zene hangulatának megteremtését szolgálta a dús és lágy vonóshangzás, felfigyelhettünk szép kúrthangokra, kulturált oboa- és fuvolaszólókra. A fokozásokban emelkedettség érvényesült, a karakterizálásban szelidség és béke uralkodott. A G-dúr harmadik tételt (*Allegretto grazioso, quasi Andantino*) szépen kivitelezett oboaszóló indította, majd a fuvola választékosan formált választát hallhattuk. Fürgén léptek be az apró ritmusú vonósok, és az ezt követő energikus táncritmus is plasztikusan rajzolódott ki a Győri Filharmonikusok

hangszerein. A hangzást fény, derű és lágy-ság jellemezte. Végül élvezetes volt követni, ahogyan a finálé (*Allegro con spirito*) halk indítása után szinte robbanásszerűen tört fel a piano-játék felszíne alól a hangerő és az energia, hogy meginduljon a nagy sodrású zene feltartóztathatatlan irama. Dúsan, sűrűn, és szélesen dalolt a vonóskar, fényes hangzás fedőrétegével vonták be a vonások hangzásszövetét a fafúvók, a rézfúvós harmóniák pedig erőt adtak a hangzásnak. Újra és újra feltűnt, Berkes Kálmán értelmezése milyen fogékony a tételben itt-ott felbukkanó, más előadásokban rejtve maradó tánckarakterek iránt.

(Csengery Kristóf)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2017. január 26.

Zeneakadémia

Népszerű műsort ígért az Erdélyi Miklós bérlet 3. estje: az első részben Kodály két remekével, a Galántai táncokkal és a Psalmus Hungaricussal, a másodikban pedig Csajkovszkij IV. szimfóniájával.

A Galántai táncokról időről-időre, rendre bebizonyosodik, hogy előadókat-próbáló kompozíció. És, elsősorban, karmestert! A mű sajátos helyzetét az adja, hogy „ismerjük”, de valójában mégsem – s ez egyaránt vonatkozik előadókra és hallgatókra. Magam nem tudok szabadulni attól az elementáris élménytől, amit sok éve a Gulbekian Zenekarnak köszönhettem. 2007-ben ráadásaként játszották e művet, a ráadászámoknak ideális esetben kijáró lelkesedéssel. Egyszerűen frenetikus volt (ebben közrejátszhatott persze a meglepetés ereje, de korántsem csupán az!). „Nagyon szeretjük ezt a művet” – mondta később, keresetlen közvetlenséggel a dirigens Lawrence Foster, és én mindmáig ebben látom annak az élménynek a titkát.

Felvetődik a kérdés: szereti-e eléggé megannyi hazai előadói gárda ezt a megannyi színben pompázó remekművet? Gyakorlati síkra lefordítva: szentel-e kellő időt-figyelmet a kottában rögzítettek értelmezésének, kifejezésre juttatásának? A mindennapi hangversenygyakorlatban vélhetően gyakran háttérbe szorulhat nehezebb, kevésbé ismert, stb. kompozíciók társaságában, éppen „ismertségére” való hivatkozással. S tény, a mű sohasem téveszti hatását (akár csak egy népszerű Beethoven-szimfónia), függetlenül az adott interpretáció kidolgozottságának minőségétől.

Halász Péter vendégkarmesterrel sok szép pillanatot villantott fel a műből ez az előadás, soha rosszabbat nem kívánnék hangversenytermeink műsorán. Csak épp a látató kompozíciónak a – részben múltat megidéző – „távlatossága” maradt rejtve. De ne legyünk telhetetlenek!

Ebből a kezdésből remek folytatás következett; a Psalmus Hungaricus elementáris élményt adott valamennyi hallgatójának. Ezúttal nem lehetett panasz a szöveg érthetőségére/érthetlenségére sem. A Kodály Kórus Debrecen (karigazgató: Szabó Sipos Máté) és a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Iubilate Leánykara (karig.: Sapszon Ferenc) úgy énekelt, hogy nemcsak artikulálta a szöveget, hanem közvetítette a mondanivalót, értőn és szuggesztíven. Ideális választás volt Horváth István a tenor-szólóra, aki csodálatosan tudta ötvözni az oratorikus mű kívánta magartartást operaénekesi tapasztalataival. Lebilincselő volt, ahogyan hangjával ki tudott fejezni minden érzelmet-indulatot, a szélsőségeket is, mentesen a külsőségektől. Talán csak a csúcspontnál lehetett volna kissé figyelmesebb a karmester, hogy az elszabaduló indulatok hevében se nyomja el Dávid király egetrázó indulati kitörését a szimfonikus zenekar és énekkar decibel-rengetege. Belefeledkező, belefeledkeztető interpretáció volt, pirosbetűs hétköznappá tette az estet.

Csajkovszkij muzsikája esetében hasonlóképp kétes értékű az ismertség kérdése. Ismét egy régebbi hangversenyélményemet kell felidézni: orosz zenekar tolmácsolásában éppen már-már klasszikusan letisztult interpretáció által váltott ki elementáris hatást a szimfónia. Valószínűleg az immár hagyományos (mondhatni, historikus) interpretációs elképzelés (és elvárás) készíteti arra világszerte a legtöbb zenekart, hogy Csajkovszkij zenéjét az érzelmi-indulati összetevők skálájának kiszélesítésével szóltassák meg, ily módon „találva” többlet-kifejeznivalót a partitúrákban. Halláskárosodással veszélyeztetett napjainkban pedig kifejezetten „trendi” a szélsőségek felé terelése mindannak, ami egyébként is tudna hatni. Mintha nem bíznának az előadók a művekben, hatásosabbra rajzolva segítik őket nagyobb népszerűsége. Mert kétségkívül ellenállhatatlan a lehengerlő hangerő, főként, ha az előadói apparátus az erőlködés legkisebb jele nélkül képes létrehozni.

Ilyesfajta hatásra törekedett Halász Péter, akinek lelkesedését vélhetőleg fokozta,

hogy az operai zenekari árok otthonos közegéből pódiumra kerülve, ezúttal „megmutatható” a közönségnek is. Már-már vibráló (a hosszú hangokat aprózó-toporzékoló lábmozdulatokkal kitöltő) gesztusai- val sikerült megakadályoznia a figyelemnek a pillanatnyi lankadását is. Úgy a közönség, mint az előadók részéről. Kérdés, hogy vajon anélkül, elsődlegesen a megszólaló hangzásra koncentrálni kevesebb eredményre jutott volna-e.

Mindenesetre, a zenekari játékosok töretlenül intenzív jelenléte önmagában emlékezetessé avatta az estet.

(Fittler Katalin)

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2017. február 18.

MŰPA –Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Ismét opera a Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében, ismét a kétes értékű „félíg szcenírozott” előadásként beharangozva – de szerencsére ismét élményként.

A szokatlant (elsősorban valamilyen szempontokból redukáltat) sejtető „félíg szcenírozott” kifejezésről rendre kiderül, hogy értelmét és jelentését veszítette, legalábbis a Müpa vonatkozásában mindenképp. A nagy pódiumról nyilvánvaló, hogy játéktérként speciális adottságai vannak, az pedig nyilvánvalóan „borítékolható”, hogy a Ház igazgatója, Káel Csaba rendezőként kihasználja a lehetőségeit. Tegyük hozzá, a hagyományos, eredetileg is operaszínpadnak tervezett helyszíneken gyakran olyan minimális díszletezést alkalmaznak, hogy a „félíg szcenírozott” ilyen szempontból megannyi színpadi előadást „leköröz”.

Ez történt Rossini remekével, A sevillei borbélyal is. A Szombathelyen és Tokajban szabadtéren már nagy tetszéssel fogadott „hordozható” produkció „belakta” a színpadot, megannyi tér-idő réteggel lepve meg a közönséget. Az egykor szórakoztató vígopera ma is teljesítette funkcióját – a néző-hallgató csak kapkodta a fejét az ötletek láttán.

Már a Müpa magazinjának beharangozó interjújából lehetett „felkészülni” az élményre – de meglepetés akadt azért bőven. Mert tudhattunk a „némafilmes” keretről, az interaktív vetítővászon, amelyen hol feliratokat olvashattunk, hol pedig a színpad két oldalán elhelyezett állványos „fényké-

pezőgépekből” került kivetítésre kép – azt láttatva fekete-fehérben, amit egyik-másik szereplő ott és akkor produkált, mimikával, gesztusokkal. Aki akarta, kapkodhatta a fejét, de a zenébe belefeledkező sem maradt le sok minderről.

Remekül működött Szendrényi Éva díszlet-konceptiója, amely egyszerre biztosított játékteret a szereplőknek, ugyanakkor lehetőségét hagyott arra is, hogy igényes zenei feladatoknál csak az éneklésre koncentráljanak. Előre beharangozott információ volt, hogy az előadás rokonságot tart a commedia dell’ arte világával is. Ehhez remek lehetőséget biztosított több szereplő jellegzetes sminkje (a vastagon megrajzolt szemöldökkel, Rosina esetében a már-már bohócosra torzított rúzsozással), így a felvevőgépbe néző (szelfiző?!) szereplők mókás-túlzó torzításai tovább fokozták a hatást. Rosina toll-ruhája afféle Hófehérke-Papagenát varázslott színpadra, aki látványával (amelyhez hatásosan társult Megyesi Schwartz Lúcia frappáns pantomim-mozgása) szinte ellensúlyozta, hogy Figaro (az opera cselekményének központi mozgatója, a színpadon a némafilm-réteg rendezője) egymaga legyen a mű protagonistája.

Nemzetközi énekesgárda gondoskodott a szórakoztatásról. A címszereplő Pietro Spagnoli nevét bizonyára sokan megtanulták – csakúgy, mint a gróf szerepében fellépő René Barberáét, akit várhatóan a Met produkcióiban is láthatunk hamarosan. Remekül komédiázott Bartolóként Bruno de Simone – Megyesi Schwartz Lúcia látható játék-örömmel mozgott a színpadon, Cser Krisztián pedig hozta remek formáját (Don Basilióként). Bertaként Balga Gabrielát érdemes lett volna úgy maszkírozni, hogy üde fiatalága ne legyen zavaró a történetben, ahol a kor (a korkülönbség) nem lényegtelen szempont (főként akkor, amikor Rosináról közelkép-felvételek is készültek).

Játszottak az énekesek, Gábor Sylvie gondoskodott arról, hogy geg-lehetőség ne maradjon kihasználatlanul. Játszhattak is, biztonságban érezve magukat, hiszen Hollerung Gábor irányításával a zenekar ideális akusztikai környezetet biztosított számukra. Éltek és hatottak a híres Rossini-crescendók, megunhatatlanul, miként a némafilmek habostorta-effektusai! Dicséretes az a figyelem, amellyel Hollerung biztosította, hogy a zenekar ne nyomja el az énekeseket. Bárhol ült is valaki, (szinte) mindent érthetett-hallhatott! Amikor pedig

mégsem, akkor többnyire annak is volt poén-értéke.

Hogy a vígjáték, a megannyi helyzetkomikumával, mindvégig képes volt szórakoztató maradni, abban része volt annak is, hogy az idő-faktorral is remekül gazdálkodtak az előadók. Mindenre biztosított időt Hollerung Gábor, tehát a gyors is követhető volt, viszont sohasem hajszolta úgy a tempót, hogy az kapkodást eredményezzen. Éppen ezért keltettek különleges hatást a „hadaró” mozzanatok.

A zenei kidolgozottság másik – a színpadi játék közben szinte fel sem tűnő – jelét a speciális hangszeres effektusok kiemelésében figyelhetjük meg. Néha dinamikailag előtérbe kerültek az ütősök (egy metronóm is tud poénos hatást kelteni, ha megfelelő érzelmi-indulati tartalom illusztrálására szolgál...), máskor a vonósok szolgáltatott hatásos kísérletet speciális játékmóddal.

Viszont a recitativókban közreműködő zongora (pianino) hangja furcsának hatott, pedig Dinyés Dániel igencsak frappáns kommentátornak bizonyult.

A mű, az előadás, időtartamát tekintve, hosszú. Érdemes lett volna korábbi időpontban kezdeni (az operaelőadásoknál gyakori hét órás kezdés jobb lett volna) – hogy a közönség maximálisan elégedett volt, annak bizonyítéka, hogy nem sajnálták az időt a hosszas tetszésnyilvánítástól.

(Fittler Katalin)

Miskolci Szimfonikus Zenekar – 2017. február 7.

Zeneakadémia
Akusztikus színház

Február 7-én a Zeneakadémia Nagytermében adott hangversenyt a Miskolci Szimfonikus Zenekar, Gál Tamás vezényletével. Műsorukon Wagner *Rienzi nyitánya*, Brahms *a-moll kettősversenye* valamint Brahms *3. szimfóniája* szerepelt. A kettősverseny szólistái apa és fia, Varga István és Varga Oszkár voltak. Teltház előtt, nagy sikerrel zajlott le a koncert.

A műsor összeállítása meglehetősen hagyományos, hiszen nyitány, versenymű és szimfónia követik egymást. Ugyanakkor, ha az egész koncertet egységként értelmezzük, az összeállítás nagyon is érdekes. Wagner nyitánya ugyan „tisztá zeneként” is hallgatható, de színpadiassága, nyitottsága, folytatást: kibontást és megoldást kívánó drámaisága mégis mintha egy színházi előadás atmoszférájába zippantaná be

a hallgatókat. A kettősverseny azután két szereplővel, két szólistával tárja elénk a drámát, a konfliktust és megoldást, majd a szimfónia összegzi, hatalmas „fináléval” zárja a képzeletbeli akusztikus színházi esetet.

A *Rienzi* nyitányával „*Kezdődik a mese*”, a zenekar mélyvonásai és fúvós tömbjei meleg, titokzatos hangon hívják be a közönséget a sötét utcáról a fényes szentélybe. Az együttes hangzása kiegyenlített, s bár az első doppelchlag még egy kissé kócos, a dinamikailag és tempóban kiválóan felépített fokozás az esetleges kételkedőket is magával sodorja. Rendkívül pontos, koncentrált az együtt-játék, akár csak egy színházi előadáson, ahol – egy zenekar tagjaihoz hasonlóan – számtalan közreműködő szigorúan összehangolt, egymást segítő munkája hozza létre a kerek egészet. A lírai-szelíd és ünnepélyes-méltóságteljes karakterek kontrasztja remekül érvényesül. A tempót Gál Tamás éppen csak annyira tarja vissza, hogy a feszültséget megőrizhesse.

Brahms *a-moll hegedű-gordonka kettősversenye*nek lendületes zenekari bevezetője széthúzza a függőnyt, apa és fia állnak a színpadon. Az első komoly, érett hangú cselló szóló után a fúvósok nem tudják egyből felvenni a fonalat. A szólisták és a zenekar együtt játékában tapasztalható kisebb zökkenők sajnos jellemzőek maradnak a versenymű előadásának egészére. Talán az lehet az oka, hogy a karmester ritkábban teremt kontaktust a szólistákkal, elsősorban a zenekarra figyel, s ettől a concertino és a tutti időről időre elveszíti az összhangot. A kifinomult kamarazenei hangzás azonban újra és újra kárpótol érte. Gordonka és hegedű folyékonyan adják át egymásnak a szót, hol unisono, hol felváltva hoznak motívumokat. A zenekar időnként elnyomja a beszélgetést, bár meglehet, hogy ez a terem adott pontján nem teljesen előnyös akusztikából adódik. A második tétel hangja meghitt és nyugodt, a főtéma unisonójában egymásra találunk a szólóhangszerek, azonban a tétel kissé széteső. A harmadik tétel elején sajnos – mint ilyenkor, tél végén különösen jellemző – még tart a köhögés, mikor a cselló lendületesen, remekül elindítja a témát. Jól megragadott táncos karakter jellemzi a szólókat és a zenekart egyaránt. A második téma líraisága ismét meggyőző kontrasztot biztosít, az első téma tutti visszatérése remekül hangsúlyozott. A szólisták a szünni nem akaró tapsot a *Goldberg variációk* vonósátiratának egy tételé-

vel, a hetedik variációval köszönik meg. A műsorhoz stílusában jól illeszkedő kamarazene, vérbélien játékos és elegáns előadásban.

Brahms 3. szimfóniája a képzeletbeli színházi előadás katartikus lezárásának bizonyul. Olyan kiváló előadás, amelyben nem kell külön-külön sem az előadókra, sem a helyszínre, sem bármilyen külső körülményre gondolnunk, teljesen elmerülhetünk a műben. A tételek tökéletes harmóniában követik egymást, mindegyik után arra gondolok: vajon a következő is ilyen gyönyörű lesz-e, s minden alkalommal igen a válasz. Az első tétel tempója remek, a zenekar kiváló teljesítményének köszönhetően a hangszerezés minden finomsága jól hallható, az együttes ismét olyan összeszedett, mint a nyitány alatt. A dinamika remekül felépített, a tétel vége pedig puhán visszabomlik a semmibe. A második tétel pasztorális fafúvós kara és a rá felelő rövid vonóskari belépések egységesen, áttetszően hangzanak, a tétel élénk, mozgalmasság, a vonósok sötét, homogén hangzása jól kiegészíti a fafúvós kórust. A tétel végén, a tagolás révén mintha a karmester nagyító alatt mutatná meg a közönségnek, mi minden történik a zenekarban. A harmadik tétel sóhajtó, éneklő gordonka szólamát átveszik a hegedűk, a két szólam harmonikus összefonódása a kettősversenyre emlékeztetheti a hallgatókat. Mintha a finálé felidézné a dráma szereplőinek ismerős vonásait. A sóhajtó dallamegységek közti tagolások végtelenül finomak, a piano remekül előkészíti a téma kürtön hallható visszatérését, melyre szép hangszíni oboaszóló válaszol. A tétel egészen az utolsó pizzicatóig gömbölyű. A záró tétel „kétszeresen” is finálé, lezárja a szimfóniát, s a képzeletbeli színházi előadást. Erőteljes unisonóval indul, feszültségét mindvégig megőrzi, ugyanakkor – a lendületet meg nem akasztva – pihenőt nyújtanak a hallgatóknak a fafúvók cikornyás menetei. Ezek a futamok, mint egy fényes fonál, húzódnak végig a tételen, s a legnagyobb gyönyörűséget okozza, hogy senki sem ejti le, kézzől kézre adja a zenekar. Papp Márta egy elemzésében felveti, hogy a szimfónia előadásaira kétféle megközelítés jellemző. Szerinte a 3. szimfónia interpretálásakor Klemperer „megnyugvást”, míg Furtwängler „beletörődést” közvetít. Gál Tamás érzelme szerint az előbbi megoldást választja: a tétel vége tiszta, békés megérkezésként hat.

(Fedoszov Júlia)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2017. február 23.

Müpa – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A MÁV Szimfonikus Zenekar budapesti programjából immár hagyományosan kiemelkedik a Müpa Nemzeti Hangversenytermében rendezett Szőke Tibor-mesterbérlet, amelynek rendezvényein mindig valami többletet kapunk, és pedig nem színben-hangulatban (hiszen a változatos programösszeállítást illetően aligha lehet panaszunk), hanem érdemben-intenzitásban.

A február 23-i koncert színvonala viszont még az előzetes magas elvárásokat is meghaladta. A műsor „spanyol” estet ígért – pontosabban, különböző nemzetiségű zeneszerzők által jellegzetesen spanyolnak tartott hangulatok, karakterek zenei megfogalmazását.

Vannak nemzeti karakterek, amelyek arra készítetik a külföldit, hogy magabiztos legyen felőlük. A külföldi – legyen muzsikusság vagy laikus – könnyedén bizonygatja, hogy a magyar: jellegzetes zene, könnyen felismerhető. Ugyanakkor közelebről, hazai – és szakmai – berkekben időről-időre kísérletek történnek annak meghatározására-körüljárására, hogy mi a magyar a zenében. Hasonlóképp, erőteljesen él a köztudatban az a meggyőződés, hogy bizonyos zenéket bizonyos (nemzetiségű) muzsikusság tudnak igazán megszólaltatni. Elég, ha a bécsi keringőre utalunk – de hasonló az elképzelés a magyar zenével is, egészen addig, amíg nem érkezik egy zseniális külföldi előadó, aki visszavezeti a magyar hallgatóságot a magyar zene „tisztá forrásához”.

Hasonló a helyzet a spanyol zenével (karakterrel, hangulatvilággal, életérzéssel), korábbi vizuális és hangzó élmények előtérben fantáziával életre keltett couleur locale-lal. Ezen az esten világhírű spanyol karmester, Jesús López-Cobos irányításával kaptunk ízelítőt autentikus spanyol muzsikálásból, magyar zenekar (és fiatal spanyol szólista, Juan Péter Floristán) előadásában. Miként február 11-én a Varga László-bérlet 4. koncertjén az Olasz Intézetben, úgy itt is Rimszkij-Korszakov Spanyol capricciója volt a nyitászám. A zenekarnak tehát „kézben volt” a darab, maximálisan jutott figyelmük-energiájuk a karmesteri instrukciók követésére. De, mint a folytatásból kiderült, ez nem jelentett megerőltetést a számukra, hiszen mindvégig remekül együttműködtek a dirigenssel. Pedig nem kis műsorra vállalkoztak: de Falla Éj a spanyol kertekben című, nálunk hangverse-

nyen ritkán hallható zongoraversenyét játszották, majd szünet után Ravel Spanyol rapszódiaját, és mindkét szvitet A háromszögletű kalap című balettzenéjéből.

Jesús López-Cobosnak köszönhetően sokdimenziós hangzásképpen gyönyörködhetünk az est folyamán. A hetvenes évei derekán járó karmestert látni is érdemes lett volna karmestereknek és karmester-növendékeknek! Alapos műismeret birtokában arra inspirálja muzikusait, hogy megvalósítsák azt a sokszínű hangszóttest, amelyet a partitúra rejt. Ő nem „beintette” műgonddal a belépő szólamokat (fúvósoknál gyakran rövid szólisztikus motívumokat), hanem mintegy teret adott az egyes játékosoknak a szólista-pillanatokra. Most szembeállítottuk a ténnyel: megannyi szólisztikus felkészültségű muzikus ül a MÁV Szimfonikusok soraiban! Éltek e gesztusok, sokdimenzióssá varázsolva a hangképet. Ugyanakkor mindvégig érződött valamiféle klasszicizáló letisztultság – nyoma nem volt annak, hogy túlzó-ágáló gesztusokkal, elrajzolt fordulatokkal gerjesztették volna a feszültséget, vagy színezték volna rikítóvá a hangzásképet. A háromszögletű kalapról írott ismertetőben helyet kapott egy idézet, miszerint egy méltatója szerint „úgy szól a zenekar, mint egy hatalmas gitár”. Nos, ezen az estén többről volt szó. Joggal feltételezhetjük: a kiváló spanyol gitárosok számára épp az lehet a kihívás, hogy ilyesfajta gazdag zenekari hangzást próbáljanak elővarázsolni hangszerükből.

Jesús López-Cobos számos zenekarral dolgozott világszerte. Van tapasztalata abban, hogyan bánjon alkalmi partnereivel. A MÁV Szimfonikusokat dicséri, hogy méltónak bizonyultak e rangos karmesterhez, játszottak a kezére, értőn megvalósítva elképzeléseit. Az elképzeléseket, amelyek kompozíciókra irányultak, nagyformákat építettek színpompásan, de mentesen minden külsőséges hatásvadászattól.

Ebben az intenzív légkörben a „leggyengébb láncszemnek” a mindössze 22 éves szólista bizonyult, aki visszafogottan játszott, technikailag kifogástalan szólamtudással, ám híján annak a kifejezőerőnek, amely felszínre hozta volna a mű érzelmi-indulati (erotikát is sejtető) atmoszféráját. Talán az is befolyásolta ebben, hogy tudta: kamerák rögzítik a produkciót. Nem derült ki semmiféle forrásból, vajon először járt-e fővárosunkban a dirigens – az estet követően csak remélhetjük, hogy visszatérő vendég lesz, a MÁV Szimfonikusoknál mindenképp!

(Fittler Katalin)